

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Det här verket har digitaliserats i ett samarbete mellan Litteraturbanken och universitetsbiblioteken i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala.

Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den tolkade texten kan innehålla fel.

Därför bör du visuellt jämföra den tolkade texten med de scannade bilderna för att avgöra vad som är riktigt.

Om du anser dig ha upphovsrätt till detta material, ber vi dig vänligen kontakta Göteborgs universitetsbibliotek.

The digitisation of this work is a collaboration between The Literature Bank and the university libraries in Gothenburg, Lund, Umeå and Uppsala.

All printed text is OCR processed into machine readable text. This means that you can search the document and copy its text. Older documents with print in poor condition can be hard to process and may contain errors. Compare the interpreted text visually to the scanned image to determine what is correct.

If you believe you own the copyright to this work, please contact the Gothenburg University Library.

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

LUNDS
UNIVERSITET

UPPSALA
UNIVERSITET

*Pr. Vell
Lv.*

CARL XII IN SKYDDSLING

I. O. ÅBERG.

STOCKHOLM,
NILS GLEERUPS FÖRLAGSEXPEDITION.

Pris: 40 öre.

1883

BIBLIOTHECA
ACADEMIÆ
CAROLINÆ.

CARL XII:s SKYDDSLING

AF

J. O. ÅBERG

STOCKHOLM
NILS GLEERUPS FÖRLAGSEXPEDITION

CARL XII: SKYDDSFING

J. O. ÅBERG

Stockholm,
tryckt hos A. L. Normans Boktryckeri-Aktiebolag, 1883.

CARL XIIES SKYDDSLING

WENNERSTEN

AF
I. O. ÅBERG.

ARL XII. ZKYDDZLING

L. DÄBERL

På en af Mälarens löfbeklädda holmar låg vid tiden för denna berättelse, det vill säga ett af de sista åren af 1600-talet, en liten rödmålade fiskarstuga, synlig för alla, som färdades vägen fram mot Vesterås. Oaktadt sin litenhet såg likväl den lilla kojnan, der den låg på en stenhäll, rätt inbjudande ut, och den blef det i ännu högre grad, när man trädde inom den låga dörren. Under många år hade fiskar-Annas stuga uthärdat svåra stormar och hårda vintrar, ty af båda-dera kan man hafva ganska nog i de der trakterne. När sjön gick hög och de hvita kammarne glänste så bjert mot den grådaskiga himmelen, hände det icke så sällan, att de vreda böljorna sköljde krönet af den lilla kala häll, på hvilken stugan var belägen och mången sjöfarande, som just då passerade förbi, undrade storligen öfver huru den lilla menckliga boningen kunde stå kvar på den glatta stenen.

Men därför hade nog fiskar-Annas gubbe, död ett par år före denna berättelses början, sörjt. Det var fullt ett tjog af år sedan han lade grundstenen till sitt blifvande hem, och hade med sin hustru vistats hela tiden inom dess väggar, försörjande sig med fiske. Några år efter det unga parets förening föddes dem en knubbig pojke, som i dopet undfick namnet Harald. Det var en ostyrig krabat, som genom sina många vågstycken oftast gjorde far och mor rätt svåra bekymmer.

Knappt tio år gammal hade Harald en dag bemäktigat sig en liten ekstock och djerft begifvit sig ut till sjös med blott ett par svaga åror i sällskap. Qvällen föll på och gubben Lars' ängslan tilltog med hvarje minut. Hvar kunde pojkvaskern ha tagit vägen? Man sökte öfverallt på den lilla holmen, man

kikade upp i trädtopparne, om inte pojken gömt sig der, ty hans håg låg också för att klättra i träd, under förutsättning att de voro höga skeppsmaster; man kikade in i alla möjliga remnor och jordkulor, men alltid fåfängt.

I sin bedröfvelse kom då gubben Lars, trots sin vilja, såsom han sedermera sjelf erkände, att styra kosan ned till den enkla båtbyggnaden. Nedkommen dit stannade han plötsligt, knäppte med fingrarna och utropade till slut:

»Nu har jag det!»

»Hvad är det fråga om», sporde mor Anna som följt sin gubbe hack i häl.

»Jo, nu vet jag hvart pojkbymningen tagit vägen.»

»För Guds skull, far, säg det!»

»Jo, se der, mor, ekstocken är borta.»

»Gud tröste mig», klagade den stackars modren och vred sina händer, »han har gått till sjös. Då är han väl också — — —»

»Åh, se så», afbröt gubben Lars harmsen, »det är väl inte så farligt heller! Pojken är kött af mitt kött och blod af mitt blod, och rätt så han inte är mera än tio år, så reder han nog sig sjelf. Dessutom blåser det ju inte så fasligt.»

»Men far, det är väl bäst att du ger dig ut att söka efter honom.»

»Ja, ja, det är kanske bäst att jag gör det», menade gubben Lars efter några minuters eftersinnande. »Gå du in, mor, och sköt om hvad du der har för händer, men lägg först en matsäck i lädikan, den kanske kan behövas.»

»Tror du det, far?»

»Ja Gu' tror jag så.»

En kvarts timme derefter hade gubben sin matsäck, och så bar det af efter den oförvägne Harald.

Natten hade förflutit och morgonen började redan gry, men ännu seglade gubben Lars på måfå mellan holmarne, spejande med sina skarpa ögon åt alla håll, och ropande sonens namn med sin starkaste stämma. Icke minsta skynt af ekstocken såg han; ej heller svarade någon på hans rop. Halft förtviflad höll han

just på att vända förstäfven mot hemmet igen, då han i den svaga gryningen trodde sig upptäcka en mörk punkt, som vaggade hit och dit vid stranden af en stenbunden holme. Han styrde kosan dit och hvem kan beskrifva hans glädje, då han kände igen sin ekstock, och såg att något rörde sig inom dess relingar.

»Det är pojken», sade han och en djup suck af lättnad undslapp hans bröst.

Förhållandet var så. Ekstocken hade stött på grund, och svängde rundt på en stor sten. Pojken Harald hade i ett par runda timmar med sina jämförelsevis svaga krafter oförtrutet arbetat på att få farkosten loss, men allt hittills fåfängt.

»Jo, du är en skön juvel, du», skrek gubben Lars, när han kom inom hörhåll. »Mor gråter der hemma och — — —»

»Åh, strunt», menade pojkbysingen och stakade med ena åran af alla krafter, för att få ekstocken flott igen. »Det här är inte så farligt.»

Det var icke utan att ej gubben Lars kände sig en smula stolt öfver sin oförfärade pojke. Snart var han vid ekstocken och skulle gripa tag i dess reling, då den åra med hvilken Harald som bäst stakade, brast, och pojken störtade hufvudstupa i vattnet. Han var då ännu icke just så skicklig simmare, men genom fadrens hjälp kom han dock snart upp i dennes båt.

»Jag skulle nog ha redt mig äfven om inte far kommit», sade han och skakade vattnet af sig.

Hemfärden anträdde och under glädjetårar omfamnade mor Anna sin återvunne son.

Det var genom flere liknande äfventyr som Harald tidt och ofta orsakade sine föräldrar många oroliga timmar.

»Hör du», sade mor Anna, under det hon och den nu adertonårige sonen en rätt stormig vårqväll gingo upp för den smala gångstig, som ledde upp till stugan från den lägre delen af holmen, »har du tänkt på hvad du ska' bli?»

»Fiskare, som far förstås», svarade Harald utan öfverläggning.

Gumman suckade.

»Du vet att far fick sin graf i vågorne», sade hon och gömde ansigtet i händerne. »Ska' äfven din graf bäddas på samma ställe?»

»Se så, mor, nu sjäpar ni er», inföll fiskarpojken otåligt. »Vördig prosten, som nog begriper mer än vi, sa' i förrgår att Gud beskyddar såväl den, som far på sjön, som landkrabban. Om det inte är beslutadt att jag ska' dö som far, så kan jag resa omkring hela jorden utan att drunkna. Men se, nu är det så, att ingen menniska vet om sitt eget öde — — — det var sjelfvaste håken hvad det blåser upp, vi få visst storm till natten.»

Gumman såg forskande uppåt. Derpå sade hon:

»Jo, det kan du allt slå dig i backen på. Innan ett par timmar ha vi full storm.»

Mor och son stodo just i begrepp att träda in i stugan, då den sistnämnde tvärstannade och satte båda händerne för ögonen.

»Derute vid yttersta holmen ser jag en båt», sade han. »Det syns nog att det inte är några sjömän som sköta den. Aj, der girade den till — — — se så, för håken, nu ligger kölen i vädret!»

»Fort ut», skrek fiskar-Anna, »jag ska' följa med dig!»

Icke många minuter derefter ilade gubben Lars' styfva båt för hårdt skotade segel utåt den svallande vattenytan. Fiskar-Anna satt vid styret, och Harald låg med halfva kroppen öfver bogen, beredd att hala upp de skeppsbrutne, som kraflade kring den upp- och nedvända farkosten.

»Der», skrek en af desse, i det han höll hufvudet på en ljuslagd yngling öfver vattnet, »tag honom först.»

Inom kort hade Harald med anlitage af alla sina krafter halat den drunknande ynglingen inom sin egen farkosts relingar. De öfrige, som voro någorlunda simkunnige, togos derefter ombord, och snart befunno sig de fyra nödställda inom fiskar-Annas stuga, der de fingo vederqvicka sig framför en sprakande

spiselbrasa med den tarfliga men renliga kost, som huset kunde åstadkomma.

Den ljuslagde ynglingen hade småningom qvicknat till, och fiskar-Anna och Harald blefvo snart underkunniga om, att det var Sveriges unge konung, som de räddat från att begrafvas i vågorne.

Oförvägen som alltid, hade han, utan att vara kunnig i hvarken simning eller segling, tillika med Hård, jemngod honom i djerfhet och förakt för farorna, samt ett par andra af sitt hof, begifvit sig ut på en lusttur. Till en början gick det bra nog, men när det begynte att blåsa upp, blef den lilla farkosten dem öfvermäktig. Instinkten sade dem då att det bästa de kunde göra var att länsa undan. Så skedde, men med det resultat som vi sett.

Dagen efter detta äfventyr, som lätt kunnat göra Sverige utan konung, förde Harald de skeppsbrutne säkert till Vesterås, och der måste han gifva kung Karl det löftet att om några dagar infinna sig i Stockholm.

Följden af resan blef att Harald blef soldat. Efter ett ömt afsked från modren, som af hela sitt hjerta välsignade honom, begaf han sig till Stockholm.

Vid Karl XII:s tillträde till regeringen stod visserligen Sverige högt i makt och anseende hos utländska makter, och dess ord betydde ganska mycket. Dock funnos tre regenter, som med ogynsamma blickar sågo det lilla landets fortfarande öfvervälde och för den skull spunno sina intriger, i akt och mening att störta det från den höga ståndpunkt det intagit bland Europas stater. Desse intrigmakare voro konungarne af Danmark och Polen, samt den unge czar Peter af Ryssland. Danmark började först leken genom att anfalla Karl XII:s svåger, hertigen af Holstein, men tvangs genom freden i Traventhal att lemna denne furste i fred. Czar Peter hade gång på gång skickat vänskapliga försäkringar till konung Karl, men der-

med var icke mycket bevändt, ty midt under de varmaste försäkningar om vänskap lät han sine trupper öfversvämma de svenske östersjöprovinserne och belägra Narwa, som innehade svensk besättning.

Karl XII, som tillförne endast skött sina nöjen, blef i hast en tänkande och handlande man, rätt så ung han var. Sedan danskarne tvungits att ingå fred, vände han sig genast mot Ryssland och besegrade i i det ryktbara narwa-slaget en mångdubbelt öfverlägsen rysk styrka. Derefter följde seger på seger, och efter några år stod han, sedan äfven polackarne fått erfara att Karl XII:s soldater voro lika goda som Karl X Gustafs, vid Holofzin. Det var den 3 juli 1708 som detta slag stod. Ryssarne voro svenskarne inemot sex gånger öfverlägsne, men icke desto mindre fingo de stryk.

Om drabbningens våldsamhet kan man ungefärligen göra sig ett begrepp, då man får veta att af en del kompanier återstodo vid fältslagets slut icke mer än 13 eller 15 man.

Ungefär en dag stannade Karl XII på slagfältet, derpå begynte tåget mot Mohilew, för att der öfvergå Dnieper. Flere af konungens fältherrar och bland desse Gyllenkrook, ville ställa marschen till Orsza, för att icke behöfva lemna Lifland utan skydd, men denna riktning ingick ej i konung Karls plan, som var att så fort som möjligt hinna Ukraine och Rysslands hufvudstad Moskwa.

Anländ till Mohilew, der rika förråd af allehanda slag funnos, beslöt konungen att stanna der för att vederqvicka hären samt invänta Lewenhaupt. Och det är under denna hans vistelse i Mohilew, som denna berättelse tilldrager sig.

Det var en särdeles varm julidag år 1708. På Mohilews gator såg man inga andra än svenske soldater, ty innevånarne hade långt före kung Karls ankomst lemnat staden och de der hopade rika förråden.

Den svenske konungen, enkel och anspråkslös i all sin storhet, bebodde sjelf ett af de mest oansenliga vid flodstranden belägna husen, emedan han derifrån hade en den vidsträcktaste utsigt öfver allt, som till-

drog sig på andra sidan vattnet. Generalerne voro samlade hos honom och man öfverlade om hvad som skulle och borde göras, och efter vanligheten stod konungen med sina djerfva planer för det mesta ensam. Den ende, som i allt biträdde hans mening, var den oförvägne Hård, som också derför af kamraterne fick uppbära ganska skarpa förebräelser, såsom den der eggade konungen till flere galna upptåg. Hård ryckte blott på axlarne, ty han visste att han i konungen hade sin beskyddare mot alla angrepp.

»Vi vilja blott vänta på Lewenhaupt för att fortsätta tåget», sade Karl XII, »och så hoppas jag hvarje dag få underrättelse om Mazeppas uppror. Det är afgjordt att han med sine kosacker, som äro djupt missnöjde med czar Peter, sluter sig till oss.»

»Och att detta måtte ske snart, kan ingen högre önska än jag», inföll Rehnsköld. »Czar Peter fortfar att samla väldiga härar, och — — —»

»Dem blåsa vi snart bort», inföll Hård öfvermodigt. »Det skall gå som en dans.»

Rehnsköld mumlade mellan tänderne någonting, som ingen af de närvarande kunde höra.

Sedan tystnaden varat en stund, sade konungen plötsligt:

»Nämn mig en käck karl, som är villig och modig nog att företaga en färd bortåt slottet Mnezeksin till. Jag har hört sägas, att ryska trupper lära varit synlige der. Också skulle jag gerna vilja veta hvar jag nu skall söka min käre frände czar Peter.»

»Åh, det finnes väl inte mer än en passande», inföll Hård.

»Nämn honom.»

»Kapten Harald Stålspets, eders majestäts skyddsling.»

»Ah, jag vet, han som räddade oss vid den der holmen i Mälaren, då ni, min bäste Hård, påstod att ni var skicklig sjöman. Ja, vi seglade rätt skickligt omkull, och hade inte den der fiskarpojken och hans mor kommit till undsättning, så hade vi icke sutit här nu.»

»Och dessutom», fortfor Hård, då konungen gjorde

en kort paus, »tror jag alldeles att det öfverensstämmer med hans hjertas innersta mening att få göra en tur bort till det gamla slottet, der gästarna husera alldeles förfärligt, påstår man.»

»Så, och hvarför då? Har han inte nog af att slåss mot ryssar och sarmater?»

»Åhjo», inföll en annan af de närvarande, »men der borta lär finnas ett par vackra ögon, för hvilkas eld han kapitulerat.»

Kung Karls uppsyn mörknade.

»Qvinnor», sade han, »jag tycker icke om att mine krigare befatta sig med sådant skräp. Mannen förvekligas då och — —»

»Icke härvidlag», vågade Hård afbryta. »Jag svarar i stället för att ett enda ord af den sköna Elisabeth Prokoffjewsky skall elda vår käcke kapten till ännu större bragder.»

Konungen teg och lutade tankfull hufvudet en stund i ena handen. Slutligen upplyfte han det, såg en stund forskande på de honom omgifvande herrarne och sade slutligen:

»Låt kalla hit kapten Stålspets.»

»Han har vakten här i dag», svarade Hård.

Några ögonblick derefter stod Harald, fiskar-Annas ostyrige pojke, nu en lång och vacker officer, inför konungen.

»Vill ni, kapten, åtaga er att rekognoscera bortåt slottet Mnezeksin till», sporde konungen.

»Som ers majestät befaller.»

»Och om möjligt skaffa mig reda på hvar czar Peter befinner sig.»

»Jag skall göra allt, hvad som står i min makt.»

»Men först och främst lägger jag eder på hjertat att icke låta fånga eder af några vackra qvinnoögon; det är farliga vapen för en krigare, helst när de tillhöra det fiendtliga lägret.»

Den unge kaptenen kände hur en brinnande rodnad sprang upp på hans kinder, och denna rodnad tilltog då han märkte, att alla de närvarande med en viss nyfikenhet betraktade honom. Han bemannade sig dock och svarade med fullkomligt lugn stämma:

»Ers majestät kan vara trygg, jag skall ordentligt uträtta mitt ärende eller också stupa.»

»Ja, då är jag lugn», svarade Karl XII, och räckte den unge kaptenen sin hand. »Res med Gudi, men ensam måste ni vara, annars kunde det hända att ni blefve upptäckt.»

»Jag begifver mig genast åstad.»

En half timme derefter var också Harald Stålspets på andra sidan floden Dnieper.

Slottet Mnezeksin, enligt den tidens sed försvaradt medelst tjocka vallar och djupa löpgrafvar, hade blifvit uppbyggt af de första ryske furstarne och hade ända till senare tider varit deras egendom. Peters företrädare afhände sig dock den starka borgen för en rätt ansenlig lösesumma till adelsmannen Ivan Prokoffjewsky, som med sitt enda barn och arfvinge, den fagra Elisabeth, bebodde detsamma. Den gamle grefven hade i sina yngre dagar käckt deltagit i alla de fejder, som de ryske czarerne hade dels med turkar och svenskar, dels med upproriske kosacker. Nu, på gamla dagar, då han var nästan orkeslös, hade han fått czar Peters tillstånd att stanna hemma. Grefve Prokoffjewsky var en ståtlig och vacker gubbe, som ännu vid så hög ålder bar sin höga gestalt rak som som ett ljus, och sitt af krithvitt hår omsvallade hufvud stolt tillbakaslaget.

Vi finna honom jemte sin dotter i en af de rikt men tungt möblerade salongerne i slottets öfre våning. Från det storartade rummets fönster var utsigten hänförande öfver böljande sädesfält, dem krigets härjningar ännu icke förödt, och äfven för blickarne oöfverskådliga skogar, der skogssköflarnes yxor ännu icke åstadkommit några gapande luckor.

Sedan den gamle grefven en stund med tunga steg vandrat upp och ned i rummet och derunder ömsom betraktat utsigten, ömsom sin vackra dotter, stannade han framför den höga och med bibliska skildringar utsmyckade ländstol, i hvilken hon tagit plats och sade:

»Är det sannt hvad Joseph sade i förrgår, att du icke ser den svenske kaptenen med oblida ögon?»

Frågan kom den unga fröken hastigt uppå. Hennes barm häfde sig våldsamt och med en snabb rörelse dolde hon ansigtet i händerne.

»Svara mig, min dotter», sade gubben mildt och lade sin ena hand på Elisabets vackra och lockiga hufvud.

Den unga flickan spratt till vid denna beröring. Hastigt upplyfte hon hufvudet, såg på den gamle fadern några sekunder och betäckte derefter hans hand med heta kyssar.

»Svara mig», upprepade grefve Prokoffjewsky med mera bestämdhet. »Är det sannt att du älskar Harald Stålspets?»

Ett knappt hörbart »ja» klingade från Elisabets läppar. Men likasom hade hon blygts för sig sjelf, att icke öppet tillstå sin kärlek, så reste hon sig nu upp till sin fulla längd; ögonen blixtrade och barmen gick med höga vågor, då hon utropade:

»Ja, fader, jag älskar honom!»

Gamle grefven sjönk pustande ned på en stol. Slaget kom honom för hastigt uppå. Stönande, som om han varit sjuk, dolde han ansigtet i båda händerne.

»Fader, förlåt mig, jag rår ej för min känsla», hviskade Elisabet.

»Det är sannt, man rår ej för sina känslor», pustade den gamle och upplyfte hufvudet, »men han är ju vår fiende. Har du aldrig tänkt derpå?»

»Nej, aldrig.»

»Och således har du aldrig försökt att qväfva denna känsla?»

»Nej, jag skulle inte kunna det.»

Grefve Iwan Prokoffjewsky försjönk ånyo för en stund i djupa tankar. Härunder trädde Elisabet fram till ett af fönstren och utan något egentligt mål irrade hennes blickar omkring öfver trakten. Det kändes så svalkande, att hon utan tvifvel länge stått kvar i denna ställning, om icke fadrens ord väckt henne ur hennes drömmier. Den gamle grefven sade nemligen:

»Kom hit, min dotter!»

Och när den unga flickan kom fram till honom, tog han hennes vackra lockiga hufvud mellan sina båda händer, lade det invid sitt bröst och sade:

»Gud och den heliga jungfrun välsigne dig. Blir du lycklig, så vill icke jag stå emot din kärlek. Men är du säker på honom?»

»Ja, fader! O, han kan icke svika mig!»

Grefve Iwans ansigte fördystrades för några ögonblick då han sade:

»Har du glömt att det i morgon är din tjugutredje födelsedag, och att furst Stefan kommer hit, för att mottaga ditt svar?»

En dödlig blekhet betäckte Elisabets ansigte. Det gick en god stund om innan hon kunde svara. Fadren upprepade frågan.

»Inte förr än du nu säger det, fader», svarade hon. »O, heliga jungfru, hvad skall jag göra.» För sig sjelf tänkte hon: »Ack, om Harald vore här nu!»

I detsamma dånade starka hofslag på den stensatta gården. Far och dotter betraktade hvarandra betydelsefullt. Var det fursten-friaren, som kom?

»Ja, visst är det så, och till på köpet den svenske kaptenen, den alla — —»

Det var gamle Joseph, som oförmärkt inkommit och yttrat dessa ord.

»Harald!» ropade Elisabet uppspringande. »Är kapten Stålspets här?»

»Ja, visst är han det», fortfor Joseph både förvånad och förargad. »Men inte kom han som en fredlig människa; nej inte! Han sprängde in genom porten som ett yrväder, och, då Jakob ville hindra honom, fick han en knuff, så att han vände båda benen i vädret innan han ens hann tänka på en half bokstaf. Men jag hör kaptenens steg i trappan, och nu får ni, nådige herre, sjelf höra om jag talat sanning.»

»Det har jag aldrig påstått, gamle bepröfvade vän», svarade grefve Iwan leende, »men gå nu bort på en stund, och om du skulle få se något besynnerligt, så blif inte alltför mycket förvånad.»

Då Joseph brummande öppnade dörren trädde Ha-

rald Stålspets in. Den gamle trotjenaren flög tillbaka som stungen af en orm, kastade en harmsen blick på grefven, som vänligt gick kaptenen till mötes, och försvann som en pil.

Elisabet var nära att af glädje digna ned till marken, och då Harald såg hennes förlägenhet tillika med grefvens leende miner, kände han sig rätt illa till mods.

»Herr grefve», stammade han, »jag beder om ursäkt att jag så snart återkommer, men min konungs befallning och — — och — —»

»Eder konungs befallning, hur lyder den», sade grefve Prokoffjewsky med mera köld. »Den har väl icke direkt afseende på mig, jag är en gammal man, och — — —»

»Nej, bevars, herr grefve. Jag har endast order att utleta czar Peters närvarande vistelseort. Kanske ni kan upplysa mig derom?»

Elisabets hjerta bultade med häftiga slag. Icke mindre Haralds, då han befann sig i hennes närhet, och såg de varma blickar hon gaf honom. Harald Stålspets var först och främst en Karl XII:s krigare och för honom var det förnämsta budet lydnad. Tjensten gick i första rummet.

Då gamle grefven ändteligen nöjaktigt förklarar sig och heligt bedyrat att han icke kände till czarens vistelseort, något som icke öfverensstämde med rätta förhållandet, blef samtalet hjertligare, och Harald hade icke varit fulla två timmar inom Mnezeksins murar, förrän Iwan Prokoffjewsky välsignande lade sin dotters hand i hans.

Allt var nu idel glädje. Den ende, som brummade var Joseph. Han kunde aldrig begripa hur gamle grefven kunde vara så galen att gifva sin dotter åt en svensk, som både var en fiende till czaren och en kättare, då han kunde få en måg sådan som den rike och mäktige furst Stefan, en personlig vän till czaren och en rättrogen. Den gamle tvärviggen gick mäktiga vred i sitt sinne ned på borggården och der brummade han, naturligtvis med egna mustiga tillägg, ut den stora tilldragelsen, samt slutade sålunda:

»Lika gerna kunde han ha gifvit henne åt den onde själf, ty han och svensken äro ett och detsamma.»

Gubben trodde fullt och fast att alla höllo med honom derom, men han blef bokstafligen som slagen af åskan, då en af de yngre tjenarne opponerade sig med följande ord:

»Lägg du dig inte i hvad gamle grefven gör och låter. Han handlar nog på bästa sätt.»

Dagen efter blef lika vacker som den, hvilken redan gått till ända. Elisabet strålade af skönhet, och den lycklige kaptenen var, så ofta han fick tillfälle dertill, i hennes närhet. Då han på eftermiddagen gaf tillkänna sin afsigt att företaga en rekognoscering utåt trakten, blef Elisabet riktigt sorgsen. Hon försökte dock icke att med ett enda ord afråda honom, ty hon visste att det icke tjenade till någonting.

»Res med Gudi», hviskade hon och slingrade sina armar kring hans hals, »och kom snart tillbaka.»

Till svar tryckte den unge kaptenen en lång innerlig kyss på sin vackra bruds läppar, svingade sig vigt i sadeln och sprängde ut från borggården. Hastigt ilade Elisabet upp i det rum, der vi först gjort hennes bekantskap, och från det fönster, mot hvars kalla ruta hon tillförne lutat sin brännheta panna, såg hon nu den älskade i zigzag rida fram i riktning mot Czericow. Så länge hon kunde skönja hans smärta gestalt, var hon temligen lugn, men när denna försvann, sjönk hon sakta ned på en stol, dolde ansigtet i händerna och hviskade oroligt:

»Heliga Guds moder beskydda honom!»

Qvällen kom och skuggorna blefvo längre, men ingen kapten hördes af. Då började också gamle Iwan Prokoffjewsky, som hittills varit ganska lugn, att antaga en betänklig uppsyn, helst när han betraktade sin dotter, der hon blek och modstulen vandrade genom de vida salarne, då och då kastande spejande blickar utåt nejden. Slutligen sade den gamle:

»Kom, mitt barn, vi vilja gå ned på borggården; kanske att der möta oss gynnsamma underrättelser.»

Ett svagt leende krusade för några ögonblick den unga qvinnans läppar då hon svarade:

»Kan hända, fader!»

Far och dotter stego långsamt ned för den med rika bilderverk ur den heliga historien utsirade trappan. Hvar de gingo fram blottades vördnadsfullt tjennarnes hufvud och mer än ett innerligt »batjuschka» (far lille) gick öfver skäggiga läppar. Sjelfve czaren titulerades af den tidens ryssar med denna patriarkaliska benämning. Hunnen ut på yttersta trappan, tilltalade gamle grefven en mötande tjenare med dessa ord:

»Har du sport något om den svenske kaptenen?»

»Nej», svarade tjenaren, »hur skulle jag kunna det, då jag inte varit en half werst utom löpgrafvarne.»

Gamle grefven hann knappt uttala sista ordet, förrän dånet af galopperande hästar trängde genom rymden.

»Heliga jungfru, hvad vill detta säga», snyftade Elisabet, »en ryttartrupp!»

Länge dröjde det icke förrän en femtio man stark ryttartrupp sprängde in på borggården. Gamle grefven igenkände genast i anföraren furst Stefan. Bakom honom, och vaktad af två skäggige ryttare låg en bakbunden krigare, med ansigtet öfverhöljdt af blod från ett svårt sabelhugg i pannan.

Vid åsynen här af greps Elisabet af en förfärlig ångest; hela hennes kropp darrade som ett asplöf, och läpparne skälfdde då hon uttalade dessa förfärliga ord:

»Det är han. De hafva dödat honom.»

»Mod, mod, min dotter», hviskade grefve Iwan och uppehöll den skälfvande dottren. »Säkerligen är han icke död, ty då skulle fursten nog låtit honom ligga qvar. Mod bara, och allt kan bli godt igen.»

I detta ögonblick kom furst Stefan fram till trappan, helsade sirligt och uttryckte sig i följande svasande ordalag:

»Med czarens, vår faders medgifvande har jag fått lemna den trägna fälttjensten på en dag för att

bringa mitt hjertas hyllning åt det heliga Rysslands vackraste dotter. På vägen hit var jag nog lycklig att få i mitt våld en af vårt lands fiender, som antagligen var ute i spioneriärenden. Visserligen skulle jag kunnat hänga honom genast derborta, men jag såg att — — —»

»Han tyckes ha försvarat sig ganska käckt, att döma af de sex lösa hästar, som ni för med er», afbröt grefve Prokoffjewsky. »Det är sannt att desse svenskar slåss som lejon.»

En glödande rodnad betäckte furstens kinder och pannå då han svarade:

»Ni tyckes luta åt svenskarnes sida, herr grefve. Det är sannt att han icke är någon nybörjare i att föra vapen, men mot czarens krigare skola ändock till slut desse nordiske inkräktare tvingas att vika till sitt land igen.»

»Kan hända att ni har rätt», inföll grefve Iwan tankfull. »Men tillåt mig att ombesörja att den sårade får en god skötsel. Han tyckes vara i behof deraf.»

»Ah, hvad behöfves det», svarade fursten på ett rätt sätt. »Han har ju inte många timmar qvar att lefva.»

»Hvad menar ni», stammade Elisabet.

»Jo, när solen går upp nästa morgon skall den lysa på hans öfver borgporten hängande kropp.»

Elisabeth hvarken skrek till eller dånade. En förunderlig kraft genomströmmade henne i dessa ögonblick och hon sade, i det hon gick några steg fram mot fursten och lyfte hufvudet med en stolt åtbörd:

»Kan det kallas ädelt och ridderligt att hämnas på en värnlös motståndare, som dertill är sjuk! Om bättre trodde jag furst Stefan, czarens förtrogne vän.»

Fursten skändes en smula och försökte att framstamma en ursäkt. Men när detta icke riktigt ville gå för sig, sade han:

»Sköna Elisabet, jag öfverlemnar fången åt er vård. Då blir han nog väl behandlad.»

Det låg en icke så ringa omedveten ironi i dessa furstens ord.

»Visste du så mycket som jag, så läte du honom inte lefva», tänkte gamle Joseph, der han stod på

några ålnars afstånd. »Men det kommer en dag i morgon, och — —»

Han fullbordade icke meningen utan gick skyndsamt att bestyra om furstens rum.

Den sårade kaptenen blef förd till en liten kammar, som medelst en smal hvalfgång stod i förbindelse med Elisabets sofrum.

Natten hade skridit fram ett godt stycke då furst Stefan, som halfklädd kastat sig på sängen, plötsligen spratt upp ur sin lätta slummer och instinktmässigt fattade en bredvid honom liggande karbin.

»Hvem der?» röt han till.

»Förlåt mig, nådige herre», hördes Josephs stämma; »jag är grefve Prokoffjenskys äldste tjänare och har saker af vikt att anförtro er.»

Fursten lugnade sig då han kände igen Joseph.

»Hvad skulle det vara för saker», sporde han.

Efter några ögonblicks besinning sade den gamle fanatiska tjänaren:

»I öfver femtio år har jag tjenat den prokoffjenskyska familjen, först grefve Iwans fader och nu sonen, och alltid har jag sett dem häfda gamla goda seder — ja, ända tills nu!»

»Ända tills nu. Hvad menar du gubbe?»

»Ack, nådige herre, det svider rakt in i själen när man, så gammal som jag är, ser en ädel släkt, hvars medlemmar varit höge embetsmän och städse åtnjutit czarernes bevågenhet i en hast ändra åsigter och draga sitt frejdade namn ned i smutsen, samt — — —»

»Hvad säger du eländige mask», skrek furst Stefan till. »Hvad är det du beskyller din husbonde för!»

»Stilla er vrede, nådige herre, till dess jag får tala till slut, och döm sedan», inföll den gamle tjänaren med det största lugn i världen.

»Nå, så tala då», ropade furst Stefan i högsta grad otålig.

»Ni älskar ju fröken Elisabet?»

Fursten betänkte sig några minuter; derpå sade han:

»Jag gör så och har kommit hit för att begära hennes hand. Men hvad har den saken att skaffa med hvad du ville säga?»

»Ack jo, mera än ni tror, nådige furste.»

»Nå, lägg mig icke längre på sträckbänken, karl, utan fram med hvad du har på hjertat!»

I dessa ögonblick öfverfölls den gamle tjenaren liksom af samvetsförebärrelser öfver den dåliga roll han spelade, men dessa blefvo icke långvariga. Hatet mot svenskarne och det fanatiska fasthållandet vid gamla seder och bruk drefvo inom kort alla goda rörelser på flykten.

»Har du kommit hit för att håna mig, slaf», sade furst Stefan hårdt och fattade sin långa kroksabel.

»Sannerligen du skall göra det en gång till.»

Gamle Joseph blickade lugnt den vredgade fursten i ögonen, då han sade:

»Låt den hvila så länge nådige furste och hör mig till slut.»

Fursten mumlade några otydliga meningar för sig sjelf.

»Edert frieri till fröken Elisabet torde allt bli utan framgång», hviskade Joseph.

Furst Stefan sprang upp.

»Hvad säger du, usle slaf!»

»Jag säger sanning, ty — — —»

»Ty! Nå — nå — —»

»Hon älskar en annan.»

Fursten tumlade baklänges och hans stirrande blickar fästes olycksbådande på den gamle tjenaren.

»Älskar en annan», mumlade han för sig sjelf.

»Omöjligt! Nej!» skrek han till med hela vildheten hos sin slaviska natur, rusade upp och grep den gamle tjenaren i strupen, »säg att du ljuger, usling, annars — — —»

Och med dessa ord höjde han det skarpa vapnet öfver Josefs hufvud.

»Nej, jag ljuger inte. Släpp mig och jag ska bevisa att jag talar sanning.»

Fursten släppte taget. På denna ytterliga vrede följde slappheten, och med händerne för ansigtet framstönade han dessa ord:

»Han kan bevisa att han talar sanning! O, heliga jungfru, för hvilken synd straffar du mig så!»

Några ögonblicks tystnad inträdde. Vaxljusen flämtade med ett matt sken och förmådde icke tillräckligt upplysa det temligen stora rummet. Der herskade nästan en dödstystnad, endast afbruten af furstens djupa suckar och den gamle tjenarens flåsande andetag.

Hastigt upplyfte furst Stefan hufvudet, såg några ögonblick på Joseph så skarpt, som om han velat utforska hans minsta innersta tankar, och sade derpå med tilltvunget lugn, och med tonvigt på hvarje ord:

»Kan du bevisa att du talat sanning?»

»Ja.»

»Nå, så gör det då. Ve dig annars!»

Under vexlande uttryck i sitt anlete afhörde derpå furst Stefan den gamle tjenarens beskrifning öfver den svenske kaptens täta besök på Mnezeksin, samt huru den vackra Elisabet slutligen tillstått för fadern, att hon älskade den ståtliga svensken. När han slutat sin berättelse steg furst Stefan upp; hans ansigte var blekt och bar tydliga spår af alla de vilda lidelser som rasade inom honom.

»När jag sammanställer hennes och fadrens betéende vid min ankomst med hvad du nu berättat mig, så inser jag att du talat sanning och jag är dig tack skyldig härför. Lönen skall icke heller uteblifva. Se här», sade han, och kastade en tung börs framför Josephs fötter, »tag denna till att börja med. O, hvarför hade jag icke denna kunskap för några timmar sedan! Dagens sol skulle då sett den eländige svenske kättaren hängande i ett af de högsta träden, omgifven af skrikande korpar och andra rofdjur! Men, det är icke försent ännu!» fortfor han med vild glädje, i det han kastade på sig sin guldstickade jacka, hvilken fördelaktigt visade hans vackra figur.

»Hvad ämnar ni göra, nådige herre», frågade Joseph darrande. Den gamle inbitne fanatikern började

nu komma på det klara med den föreställningen, att han i sin blinda ifver begått en stor dumhet.

»Hvad rör det dig, du bara lyder, usle träl, annars skola mitt folks pikar göra dig så genomskinlig som ett såll. Visa mig genast vägen till den sårade!»

Och med sabeln i högsta hugg öfver Josephs hufvud, tvang fursten honom att gå några steg förut.

Med öm hand hade Elisabet sjelf aftvättat blodet från Haralds ansigte och anlagt en förbindning öfver den sårade pannan. Ingen moder kunde med ömmare omsorger se om sitt sjuka barn, ingen maka sin make, ingen älskarinna sitt hjertas älskling. Allt hvad hon hviskade till den sjuke ynglingen andades den innerligaste hängifvenhet, och det syntes tydligt, att hvarje hennes minsta ord eller blick hade på den sjuke en välgörande inverkan.

Sedan Elisabet sålunda gjort allt hvad en sjuksköterska kunde göra, drog hon fram en stol till hufvudkudden och satte sig med Haralds ena hand sluten i sin. På något afstånd derifrån hade gamle grefve Prokoffjewsky tagit plats. Den gamle försökte visserligen att gifva sitt ansigte ett lugnt utseende, men om man nogare blickade in i hans ögon, skulle man der kunnat spåra en djup inneboende oro, som tidt och ofta gaf sig luft i hit och dit sväfvande blickar, sprittningar i kroppen vid de svagaste ljud och då och då djupa suckar. Isynnerhet när det larm, som den ryska truppen höll nere på borggården, blef häftigare och ljudet deraf trängde till den gamles öron, visserligen svagt, men ändock hörbart, syntes hans oro uppnå sin spets.

Elisabet hade under några minuter skarpt fixerat fadrens ansigte, utan att han gaf akt derpå, och den oro, som besjälade honom, undgick icke hennes skarp-synthet. Sedan hon förgäfves letat efter passande ord, sade hon:

»Var ej orolig fader. Vi skola nog beveka fursten till mildhet.»

»Jag tror icke mycket derpå», sade den gamle sorgset, »ty jag känner hans häftiga lynne.»

»Men jag tror derpå», svarade Elisabet med tillförsigt.

»Tyst», manade plötsligt den gamle grefven och lade ett finger på läpparne, under det han med den andra handen pekade på dörren, »jag tyckte att jag hörde steg närma sig.»

I detta ögonblick trängde soldaternes larm mera högljudt än tillförne upp till far och dotter. Den sjuke hörde ingenting, ty han låg försänkt i en välgörande halfslummer.

»Hvem skulle komma hit vid denna sena timme», hviskade Elisabet.

Gamle grefven skakade endast på hufvudet, men besvarade icke frågan. Den besvarades på ett helt annat och oväntadt sätt derigenom att furst Stefan trädde in. Elisabet gaf till ett lätt anskri och från grefve Prokoffjewskys läppar hördes denna halfhögt uttalade mening:

»Jag anade det. Gud beskydde min dotter.»

»I sanning en hänförande scen», hånade den unge fursten, under det han drog sina af vrede förvridna drag till ett leende, som derigenom endast blef så mycket vederstyggligare, »en rysk qvinna vid en svensk officers sjuksäng.»

»Nå, är det något underligt häri», sporde Elisabet, som i ett nu återfick sitt lugn.

»Nej, det förundrar mig sannerligen icke», svarade fursten ännu alltjemt hånande, »ty efter hvad som förefallit, är det naturligt att älskarinnan tager ett ömt och rörande afsked af sin älskare, och det kan ni nu göra i en handvändning, min fröken.»

Vid de sista orden från furst Stefans läppar hade gamle grefven sprungit upp. Äfven Elisabet reste sig, om också med någon ansträngning.

»Hvad menar ni?» ljöd Iwan Prokoffjewskys fråga.

»Hvad jag menar! Ha, ha! Det tycker jag ni

borde förstå. Hör mig, herr grefve, och ni, min fröken», fortfor han med tilltvunget lugn.

»Tala, min furste; vi vilja höra eder!»

Ett hånfullt leende krusade furst Stefans läppar då han fortfor:

»Jag vill fatta mig kort, ty tiden är dyrbar. Redan från barndomen har jag vänjt mig vid att anse Elisabet såsom min blifvande maka. Ja, min far, och sednast min mor, talade ofta med mig derom, såsom en af deras käraste önsknigar, den de ville se uppfylld medan de lefde. Så kom kriget och jag måste ut i fält, långt bort härifrån, ända till det ställe der czar Peter håller på att anlägga den stad, som en gång i framtiden skall blifva ett starkt bålverk mot de eröfringslystne svenskarne. Men icke en gång krigets buller, icke åsynen af de tusentals menniskor, som omkommo deruppe vid nybygget, kunde förjaga bilden af er, Elisabet. Den stod för mig då jag sof eller vakade. Min far och mor dogo nästan samtidigt, den förre i narwaslaget, den senare icke många veckor derefter.»

Dessa minnen tycktes för några sekunder uppmjuka den unge furstens vrede, ty han gömde ansigtet några ögonblick i händerne. Men dessa goda rörelser varade icke länge. Åsynen af den sårade, som ännu omslöts af den milda sömnen, satte hans blod i ny och häftig svallning. Han fortfor:

»Ändteligen drog kriget åt dessa trakter. Jag följde czaren, men inom mig närde jag ständigt den tanken, att komma i tillfälle att besöka Mnezeksins för att se om den fagra blomman ännu fanns kvar. Jag kom, men en djerf hand, en fiendehand, hade fräckt nog omslutit blommans stängel. Förstån I mig, han ligger der den man, som skoningslöst förgiftat hela mitt återstående lif. En gång för några timmar sedan var han i mitt våld, och hade jag då vetat hvad jag nu vet, skulle icke ens hans lik kommit inom Mnezeksins murar.»

Elisabet kunde icke återhålla ett anskri, hvilket gjorde att Harald vaknade. När hans första blick föll på fursten, gjorde han en ansträngning för att resa

sig upp och hans ena hand sökte mekaniskt venstra sidan.

»Ha, ha, ha!» skrattade fursten hånfullt, »nu är det jag som råder här, och inom kort skall du, usle qvinnoröfvare, dingla öfver borgporten!»

Gamle grefven, som hittills icke sagt många ord, reste sig nu till sin fulla längd och trädde ett par steg närmare den vredgade furst Stefan. Elisabet å sin sida hade beslutsamt ställt sig framför den bädd, på hvilken Harald hvilade.

»Furst Stefan», sade gamle grefve Prokoffjewsky och ur hans ännu klara ögon lågade skarpa blickar af harm. »Jag är af lika ädel och gammal släkt som ni, och fastän jag icke kan lägga furstetiteln till mitt namn, så håller jag mig lika god för det. Dessutom bör ni veta att jag är äldre och känner eder fader förr än ni blef född, då vi tillsammans gjorde fälttåg mot Rysslands fiender. Äfven jag har kämpat mot svenskarne, och alldeles i motsats mot er, vet jag att högakta dem, såsom varande ett folk som står högt öfver oss i alla hänseenden. Hvarför intränger ni som fiende i mitt hus, då ni väl vet, att czaren icke har en trognare tjenare än den som står framför er. Och en annan sak, som hvarje ädel krigare och nation allt mer och mer gör till sin uppgift, vill jag allvarligt lägga eder på sinnet, nemligen den, att aldrig förakta och skymfa en motståndare, han må nu vara er värste fiende. Och det kan jag till slut lofva er, att om ni begår minsta våld emot min familj eller denne sårade svensk, så skall allt detta blifva framburet till czar Peter, hvilken har den ädla afsigten att af sine män skapa duglige krigare, ej mördare.»

Den unge fursten tycktes för några ögonblick totalt slagen af gamle grefve Prokoffjewskys fasta ord. Han såg sig en stund förlägen omkring i rummet och visste synbarligen icke hvad han i en hast skulle svara.

Men hans onda och häftiga lidelser togo snart öfverhanden.

»Jag bryr mig icke om hvad ni pratar», sade han stolt. »Czaren skall gilla mitt handlingssätt, ty vi

hafva anträffat svensken, under det han var sysselsatt med att spionera ut våra rörelser, och som ni vet, så tillstädjer krigsbruket en dylik persons dödande.»

Gamle grefve Prokoffjewsky bleknade. Denna vändning af saken hade han icke kommit att tänka på.

»Det är således fåfängt att ni försöker spjerna emot längre», fortfor fursten hårdt, »lemna genast ut honom godvilligt, annars tar jag honom med våld.»

Gamle grefven vacklade tillbaka till den högkarmade ländstolen, i hvilken han pustande sjönk ned, men Elisabet behöll fortfarande sin plats framför sjukbädden. Hennes fagra anlete var hvitt som snö, men ur de mörka ögonen blixtrade en eld så hotande fursten till mötes, att han ofrivilligt tog ett par steg tillbaka. Så stodo furst Stefan och den unga qvinnan och betraktade hvarandra några minuter under ömsesidig tystnad. Elisabets högra hand hvilade troget i ett af kjortelvecken, och om någon riktigt uppmärksam åskådare funnits, skulle han tydligen märkt, att den rörelse, som handen då och då gjorde, alls icke var ofrivillig.

Väntan blef dock fursten allt för lång, och han utropade:

»Hvad är jag för en stackare, som kan låta en gubbe och en qvinna hindra mig från att straffa en usel spion. Bort härifrån, annars kallar jag upp mitt folk!»

Elisabet stod ännu kvar. Handens rörelser blefvo hastigare, och innan fursten kunde hindra det, hade hon ryckt fram en skarpslipad dolk med lång klinga.

»Kom nu, furst Stefan», sade hon. »Redan från barndomen har min far lärt mig att handtera detta vapen. Jag väntar er.»

För andra gången ryggade fursten tillbaka. Ögonblicken voro spännande. Med anlitande af alla sina krafter hade den sjuke rest sig upp på ena armbågen och i hans feberglödande blickar kunde man tydligt läsa harmen öfver att icke nu vara frisk, för att kunna tukta den oförskämde ryssen.

Gamle grefve Prokoffjewsky hade också rest sig upp, och från den på glänt stående dörren till den

smala hvalfgången framtittade försigtigt gamle Josephs dödsbleka anlete.

»Kom furst Stefan», fortfor den modiga qvinnan, då hon såg att fursten ryggade tillbaka. »Den, hvilkens lif ni eftertraktar, ligger vanmäktig af sina sår på sjukbädden. Men jag svär det vid himmelens alla helgon och vid den korsfäste Kristus, att endast öfver mitt lik går vägen till honom. Kalla upp edra bödlar, jag — — —»

Elisabet fick ej sista ordet öfver läpparne, då en rysk soldat med andan i halsen störtade in under utropet:

»Schwedi s'dess!» (Svenskarne äro här).

Fursten glömde genast sin hämnd vid denna underrättelse. Med ett språng var han utom dörren och kom alldeles lagom för att se de sina falla, den ene efter den andre för svenskarnes väl riktade hugg.

Han ville smyga sig undan, men upptäcktes och förföljdes. I sin ångest tog han vägen för andra gången till sjukrummet.

Der hade emellertid den plötsliga underrättelsen om svenskarnes ankomst på nytt tändt glädjen i allas bröst, isynnerhet hos Elisabet.

»Vi måste följa svenskarne härifrån, min far», sade hon, »annars skall nog czar Peter veta att hämnas på ditt gråa hufvud, om han får kännedom om hvad som här tilldragit sig. Jag är säker på, att kung Karl icke skall neka oss sitt beskydd.»

»Nej, det skall han icke», svarade Harald med matt stämma.

Gamle grefven hade också någonting att säga, men afbröts redan i början deraf att dörren åter rycktes upp, och furst Stefan störtade in med håret i oordning och kläderne sönderrifne. Vid åsynen af honom ilade Elisabet ånyo fram till sjukbädden och intog samma ställning som tillförne med dolken höjd till försvar.

Hade det lyckats fursten att drifva bort svenskarne, och kom han nu, för att utkräfva sin blodiga hämnd?

En enda blick och de innevarande sågo genast,

huru det förhöll sig med saken. Den gamle grefven lugnade sig genäst, Elisabet sänkte dolken, och den sjukes ögon voro med ett omiskänneligt uttryck af vördnad och kärlek fästade på en smärt ljushårig yngling i den enkla svenska uniformen, och halfhögt hviskade han för sig sjelf:

»Gud vare lof, vi äro räddade!»

Den ljuslagde ynglingen, bakom hvilken syntes några dammiga och af blod höljde officerare och drabanter, sprang öfver tröskeln, och tvang furst Stefan att stanna. En kort fäktning begynte, men efter några hugg flög furstens vapen klingande bort genom den lilla hvalfdörren, der det träffade gamle Joseph, som med sitt onda samvete ännu stod på lur, för att se hur allt skulle aflöpa, rakt i pannan, så att han, utan att säga ett enda ord, sjönk sanslös till golvet.

»Gif er», sade den smärte ynglingen till fursten, som ryckte fram sin karbin. »Edert folk är öfvermannadt, och allt motstånd är fåfängt.»

Fursten sänkte efter några ögonblicks eftersinnande karbinen med dessa ord:

»Jag hoppas att jag blir behandlad som en officer egnar och anstår.»

»Deraf har du sannerligen icke gjort dig förtjent», sade gamle grefven halfhögt till sig sjelf och ungefär samma tanke hyste Elisabet.

På en vink af den smärte ljuse ynglingen blef fursten afväpnad. Han, som förut spelat sådan öfversittare, var nu spak som ett lam. Han skändes synbarligen och undvek sorgfälligt att möta gamle grefvens, Elisabets och Haralds blickar.

Furst Stefans besegrare kastade, när allt var öfverståndet, en lång blick öfver rummet, liksom sökte han efter ett visst föremål. Han träffade det slutligen. Föremålet var den sårade krigaren.

»Sårad», utbrast den ljuse. »Min bästa kapten, hur har det tillgått?»

Harald omtalade sitt äfventyr och slutade med dessa ord:

»Och att vi nu äro räddade, därför hafva vi att tacka Sveriges unge konung.»

»Karl XII», hördes det med glad förvåning från gamle grefvens och Elisabets läppar.

»Svenske kungen», mumlade furst Stefan temligen snopen. »Det var mig en bjesse att vara hårdhänt.»

»Så enkel och ändock så värdig i sitt uppträdande», tänkte Elisabet och betraktade kung Karl, som ännu fasthöll en af Haralds händer i sina, med både nyfikenhet och beundran. »Det är icke underligt alls om hans män älska honom.»

Nu trädde gamle Iwan Prokoffjewsky bugande fram till tolfte Karl.

»Eders majestät», sade han. »De sednast timade händelserna på detta slott hafva gjort att vi icke längre, jag och min dotter, anse oss säkra här. Det är därför som jag anropar eders majestät om beskydd.»

»Det vare beviljadt», svarade kungen efter några ögonblicks betänkande.

»Och jag märker nog att vår tappre kapten också har en bön att framställa till ert majestät», utlät sig Hård, i det han gaf Elisabet, som fallit på knä vid sjukbädden och med lena händer lade förbindningen till rätta, en skälmaktig blick.

Den unga qvinnan rodnade starkt och lutade sig djupare ned öfver den sjuke.

Kung Karl följde riktningen af Hårds blick. Han stod några ögonblick försjunken i åskådande af den vackra taflan: den manlige sårade krigaren och den blomstrande qvinna, som med ömhet skötte honom, derpå vände han sig till Iwan Prokoffjewsky och sade:

»Hvad säger ni, herr grefve?»

»Min välsignelse ha de redan fått, ert majestät.»

»Ja», utlät sig nu konungen, »ni vet kapten, att jag ogerna ser mine officerare och soldater gifta, och skälet dertill känner ni äfven. Men för denna gången vill jag göra ett undantag, på det att ni ej må gå miste om den läkare, som nu med så stort intresse sköter er. Mätte hon bara göra det så, att jag snart får se er ibland oss!»

Med dessa ord lade han Elisabets hand i den

sjukes, vinkade ett lätt afsked åt de närvarande och skyndade ut med sine officerare.

Då furst Stefan fördes ut ur rummet, gaf han det lyckliga paret en ilsken blick. Hvarken Harald eller Elisabet märkte den, de sågo endast hvarandra.

Karl XII hade emellertid vid sitt besök på Mnezeksin just genom furst Stefan erhållit underrättelse om att czar Peter stod vid Mstislaul. Han skyndade genast ditåt. Peter den store hade efter alla de nederlag han lidit lärt åtminstone så mycket, att han med sine oöfvade soldater och dåliga befäl icke kunde motstå kung Karl, hvadan han sorgfälligt undvek alla drabbningar.

Så äfven här vid Mstislaul. Så snart han fick underrättelse om svenska härens anmarsch, drog han sig genast tillbaka, men utsände likväl en mängd ströfkårer, hvilka der och hvar oroade svenskarne och ibland gjorde dem afbräck. Trodde kung Karl, att han någon gång fått sin motståndare till en sådan plats, der det skulle blifva honom omöjligt att undvika ett öppet fältslag, vipps var han spårlöst försvunnen, för det mesta inåt de sumpiga och kärraktiga trakterna, dit Karl, som ej så väl kände till terrängen, icke vågade följa honom.

I följd deraf att czar Peter jemt och ständigt kröp undan och gömde sig i kärrtrakterne, fick han af de svenske soldaterne öknamnet Kärr-Pelle.

Ändteligen kom konung Karl fram till sitt mål och vid Pultava möttes de båda härarne. Vi känna alla till denna olyckliga strid, der det svenska väldet fick den första dödsstöten.

Hvad var orsaken, eller rättare orsakerna till, att svenskarne, som segrade i början af slaget, på sistone förlorade detsamma?

Många förklaringar härtill hafva blifvit afgifne, och af dessa hafva isynnerhet två största skälet för sig. För det första sårades kung Karl under den första drabbningen, hvarigenom han, som visserligen lät bära sig omkring på en bår och alltså var närvarande, dock icke med tillbörlig kraft kunde föra an sine skaror, och för det andra skyller man på Rehn-

skölds afundsjuke på Lewenhaupt, hvarigenom han underlät att i tid och med all den kraft, som behofvet kräfde undsätta den sednare. Är detta sanning, så är det en ful och outplånlig fläck på den tappre Rehn-skölds vapensköld.

Vi hafva här icke i sinnet att skriva pultavaslagesets följder, endast derifrån skildra en scen, som berör våra gamla bekanta.

Inom en vidlyftig vagnborg på en af de sydligaste kullarne hade de qvinnor, som oundgängligen måste följa med hären, fått sig plats anvisad. Då och då kom en kula eller en bomb och slog ned i vagnborgen, och en sådan tingests ankomst väckte naturligtvis allmän villervalla.

Många sjuka och sårade, män, qvinnor och barn, funnos inom denna vagnborg, och de friska egnade sine olyckskamrater all möjlig omvårdnad.

Isynnerhet fanns der en qvinna, som genom sin skönhet lika mycket som genom sitt menniskovänliga uppträdande, der hjälp kräfdes och behöfdes, beundrades och älskades af alla, både dem som närmare kände, och alls icke kände henne. Gående från den ena till den andra, aldrig rädd, utan ständigt med ett vänligt ord på läpparne eller till och med en liten för ögonblicket väl behöflig gåfva i handen, aftorkade hon många tårar och kom leendet att åter leka kring de oskyldiga barnaläpparne.

Läsaren har väl redan gissat hvem denna qvinna var?

För icke så länge sedan genom äktenskapets band förenad med Harald, som i följd af hennes ömna omvårdnad snart nog kunnat återinträda i tjenstgöring, hade Elisabet, sedan hon sett sin gamle fader i säkerhet på ett af de svenska godsens i Lifland, icke velat skiljas från sin make, utan föredrog att med honom dela faror och mödor.

Nedanföer vagnborgen rasade striden som häftigast. Än stormade svenskarne, än ryssarne, och fördelen låg ömsom på den ena, ömsom på den andra sidan.

Plötsligt ropade en af qvinnorna:

»Två ryssar ha kommit hit in!»

På hvad sätt detta skett kände ingen, men säkert var det. De skäggige krigarne med sina långa lansar spredo utomordentlig fasa bland de värnlösa kvinnorna, hvilka de under höga och vilda rop drefvo framför sig mot en af utgångarne, der Elisabet just befann sig, sysselsatt med att plåstra om ett barn, som träffats i ena armen af en granatskärffa.

De skrikande och tjutande ryssarne voro blott några alnar ifrån henne. En af dem fick sigte på den sköna kvinnan och ett vedervärdigt grin vanställde hans anlete.

Med höjd lans red han emot Elisabet för att också drifva in henne bland de öfriga kvinnorna. Då ryckte hon plötsligt upp en pistol, som hon alltid bar på sig och som hon erhållit af Harald i händelse att sjelfförsvar skulle behövas, och innan ryssen nådde henne med lansen låg han med genomskjutet hufvud på marken.

Ett glädjerop hördes af alla kvinnorna, och när den andre ryssen såg hvilket öde, som drabbat hans kamrat, samt var rädd för att detsamma skulle öfvergå honom, tog han skyndsamt till flykten, ifrigt förföljd af kvinnornas stenkastning.

Lugnt, som om ingenting händt, återtog Elisabet skötseln af det sårade barnet.

Men scenerna vexlade hastigt. Ryssarne vunno terräng och från en sida af kullen trängde de i stora massor upp mot vagnborgen, lockade af begär efter byte. Nu blef kvinnornas belägenhet svårare, till och med den modiga Elisabet bleknade. Med förtviflade blickar såg hon ned åt fältet. Lefde hennes make ännu, eller låg han blödande bland tusen andra? Hjertat ville krympa samman i hennes bröst, när hon tänkte på det sorgliga öde, som väntade henne om hon fölle i ryssarnes händer.

Men hvarför flög en matt ljusning öfver hennes ädla drag? Hvarför syntes hon lugnare?

Hon erinrade sig plötsligt dolken, som hon ännu bar på sig, och hon hviskade:

»Heldre dö än lefva vanärad!»

De ryska massorna närmade sig visserligen lång-

samt, men säkert. De stackars qvinnorna hade trängt sig tillhopa i ett hörn af vagnborgen, och der blef nu en jemmer utan ända: barnen ropade på sine fäder, mödrarne på sine män och de unga flickorna på sine bröder. Men öfver Elisabets läppar kom icke ett ljud. Till utseendet lugn stod hon främst i hopen. Handen omslöt konvulsiviskt dolkfästet.

Redan syntes de främsta leden af de ryska massorna i den vida öppningen. Med stigande fasa betraktade de arma qvinnorna de hänfullt grinande ryssarne. Det var ett kritiskt ögonblick.

Då, just i sista ögonblicket, störtade ett par hundra svenske ryttare in i vagnborgen från motsatta sidan. De flögo fram med stormvindens fart, och sjelfva hästarne tycktes förstå att qvinnornas räddning berodde på deras snabbhet. I spetsen för ryttarskaran red Harald, blödande ur flere sår, men ännu med oförminskad kraft i armen. Hans blickar öfverforo qvinnohopen, och ett smärtsamt uttryck syntes i dem, då han tänkte på, att alla de värnlösa kanske icke skulle kunna räddas.

Elisabet hade genast känt igen sin make, och med utbredda armar ilade hon honom till mötes. I en blink satt hon framför honom på sadelknappen, och det var med den mest stormande hänförelse som hon virade sina armar kring honom.

Ryttarnes snabbhet och skicklighet räddade qvinnorna. Hvarje ryttare tog en kvinna upp till sig.

Vid utridandet från vagnborgen stängde plötsligt en liten fiendtlig ryttartrupp vägen. I spetsen för denna trupp red en man, som både Harald och Elisabet väl kände, nemligen furst Stefan. Han hade lyckats fly ur svenska fångenskapen och förena sig med sine landsmän.

»Nu skolen I, vid sanct Michael, icke komma undan», röt han till och sporrade sin häst mot Harald. Denne upptog striden med lugn och efter ett kort handgemäng låg den unge fursten dödligt sårad på marken.

De fiendtlige ryttarne flydde, och svenskarne sprängde bort med de räddade qvinnorna för att del-

taga i den allmänna sorgliga flykten och gå okända öden till mötes.

Sedan Harald qvarlemnade sin unga maka i en galizisk gränsstad, följde han sin konung till Turkiet och i Bender skar han nya lagrar. Sedermera vände han åter till fäderneslandet med hustru och en nyfödd son, en duktig pilt, som i allt var fadrens afbild.

Gamle grefve Iwan Prokoffjewsky, som lyckats rädda hela sin betydliga lösa egendom öfver till Sverige, qvarstannade der för alltid, och när lugnet efter hjeltekonungens död vid Fredrikshall ändteligen inträdde för en tid, tog han sin bostad hos sin måg, öfverste Harald Stålspets, och aldrig kom han i tillfälle att ångra, att han gifvit sin fagra dotter åt denne kække Karl XII:s skyddsling.

Vi försätta oss nu till sist ut till den lilla holmen i Mälaren. Den lilla stugan stod ännu qvar och fiskar-Anna satt ännu der inne, läsande sin bibel och tänkande på sonen, »som nu mera väl icke längre fanns bland de lefvandes antal», menade hon. Bäst hon då satt der en vacker vårqväll och tänkte hit och dit, kom hennes granne, gamla Britta, och helsade på.

»Du ser så snusfornuftig ut i dag», sade mor Anna. »Kommer du med nyheter?»

»Jo, du är så säker; ett par stycken.»

»Hå kors; dem får du lof att berätta!»

»Det var just därför som jag kom hit.»

»Är det från kriget?»

»Nej.»

Annas käraste nöjen på gamla dagar var att höra nyheter från kriget, icke därför att hon väntade sig några från sin son, ty honom ansåg hon redan för död, men ändå tyckte hon att det kunde vara roligt att erfara något om kungen.

»Nej», ljöd Brittans svar, och hon tillade: »Kriget är slut vet jag, och kungen död!»

»Åh herre jestanemej, inte har jag hört det förr. Gud vare hans själ nådig!»

»Amen.»

De båda gummorna suto derpå en stund försjunkna i sina egna tankar. Slutligen upphof Britta ånyo sin stämman och frågade:

»Vet du hvem, som köpt Loggnäs?»

»Är det såldt då?»

»Ja visst. För en vecka sedan inropades det af en öfverste, jag kommer nu inte ihåg hans namn, det är så konstigt och krokigt, och han har med sig hustru, en riktig Guds engel, säger di, och en son och sin svärfar, en gammal gubbe, som knappt orkar gå. Det påstås att han tagit henne i ryska fejden.»

»Jo, jo», svarade mor Anna, »i såd'na der fejder glömmet di både Gud, lag och förordning och då tar di båd' menniskor och barn, alldeles som di säger att hundturken tar lefvande barn och äter upp.»

»Men, tänk du, Anna, om din pojke skulle komma hem som en sådan der katiger karl!»

Fiskar-Anna såg förvånad upp från bibeln.

»Är du tokig du, Britta», utbrast hon. »Nej du, han ligger nog begrafven någonstädes i ryssens eller sarmatens land, det tror jag.»

Och vid tanken på den ende älskade sonen söndertryckte gumman en liten, helt liten, tår i ena ögonvrån. Hon hade icke många sådana kvar nu; de hade tillförne flutit allt för ymnigt.

Vid det Britta i detsamma kom att kasta blickarne utåt sjön, sade hon:

»Ser du en sådan präktig båt som kommer hitåt!»

»Ja, det må jag säga, den styr kurs rakt på holmen.»

Britta och mor Anna, som i en hast snyggat upp sig efter bästa förmåga, för att kunna visa sig för det förnäma herrskap, som steg upp på den lilla båtbyggnaden, skulle just träda ut ur stugan, då en reslig gestalt i den tidens krigardräkt trädde in. Vid hans sida gick ett skönt fruntimmer, ledande en yster pojke och bakom dem stapplade en ålderstigen gubbe vid en gammal tjenares arm. De båda gummorna ryggade förbluffade tillbaka när det fina herrskapet så utan

prut steg in i den låga stugan, till hvars tak den reslige krigaren räckte ända upp.

Mor Anna kände sig också högeligen besvärad öfver att han såg så besynnerligt på henne. Hon tummade förlägen förklädesbandet, och visste icke hvad hon skulle göra af blickarne.

Slutligen kunde icke den ståtliga krigaren längre hålla sig. Han tog ett steg fram mot mor Anna och sade med djup innerlighet i rösten:

»Mor, känner ni inte igen mig?»

Den gamla gummans ansigte skiftade färg. Hvad var det för ord hon hörde? Det skymde för hennes ögon, och hon skulle ha fallit, om icke Harald mottagit henne i sina armar. Sedan hennes tinningar en stund badats med vatten kom hon sig åter före.

Läsaren kan nog förstå, utan att vi här behöfva upprepa det, hvilken glädje den som död ansedde sonens hemkomst skulle sprida i den gamla gummans hjerta. Hon blef som ung på nytt, och äfven Britta tog del i glädjen.

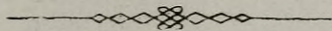
»Hur var det der konstiga namnet nu igen», sporde hon nyfiken.

»Stålspets», svarade Harald leende.

»Ja, ja, när man kommer ut i verlden, så får man både se och höra mycket, som man här hemma inte har någon aning om.»

Att mor Anna flyttade öfver till sonens ståtliga gods är naturligt, men en gång hvarje sommar gjorde alltid Harald med hustru och barn en liten utflykt till den lilla mälarholmen för att på nytt erinra sig både sin egen sorglösa barndom och den dag, då han lyckades rädda konung Karl XII från döden i vågorne.

Så lyder den enkla berättelsen om Karl XII:s skyddsling.

37
prut steg in i den låga stugan, till hvare sak hon
reslige krigaren räckte ända upp.

Men Anna kände sig också bödeligen besvärad
öfver att han så besinnligt på henne. Hon
tunnade förlägen förhållanden, och visade icke hvad
hon skulle göra af bliskare.

Stillingen kunde icke den ställige krigaren jämföra
hålla sig. Han tog ett steg fram mot mer Anna och
sade med djup inberöhet i röst.

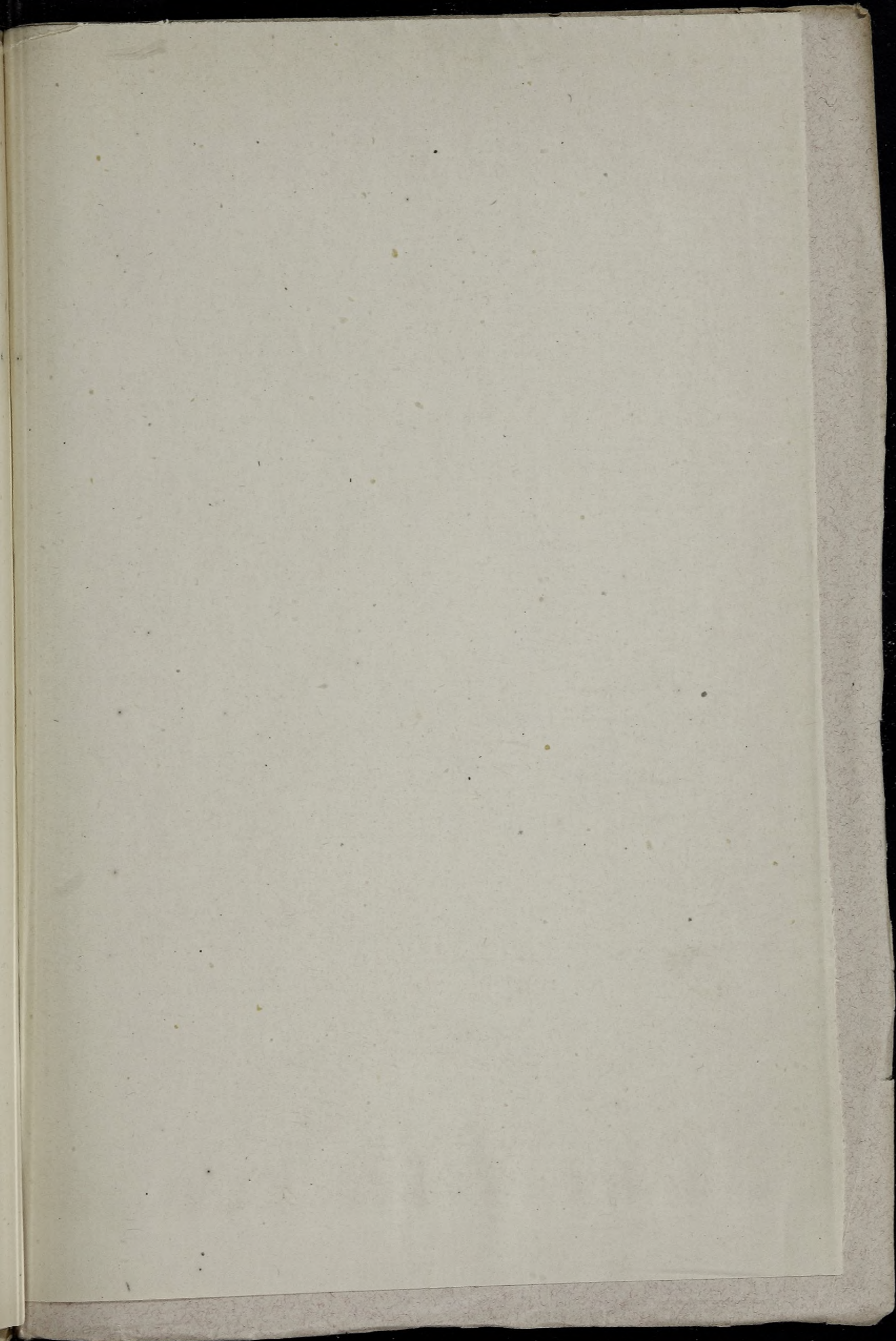
Men, känner ni inte igen mig?
Den gamla kammaren ansågo skilfada lög. Hvad
var det för ord hon hördes? Det skryade för hennes
ögon, och hon skulle ha fallit, om icke Harald mot
tagit henne i sina armar. Sedan hennes förtvåning en
stund behåts med vatten från hon såg åter före.

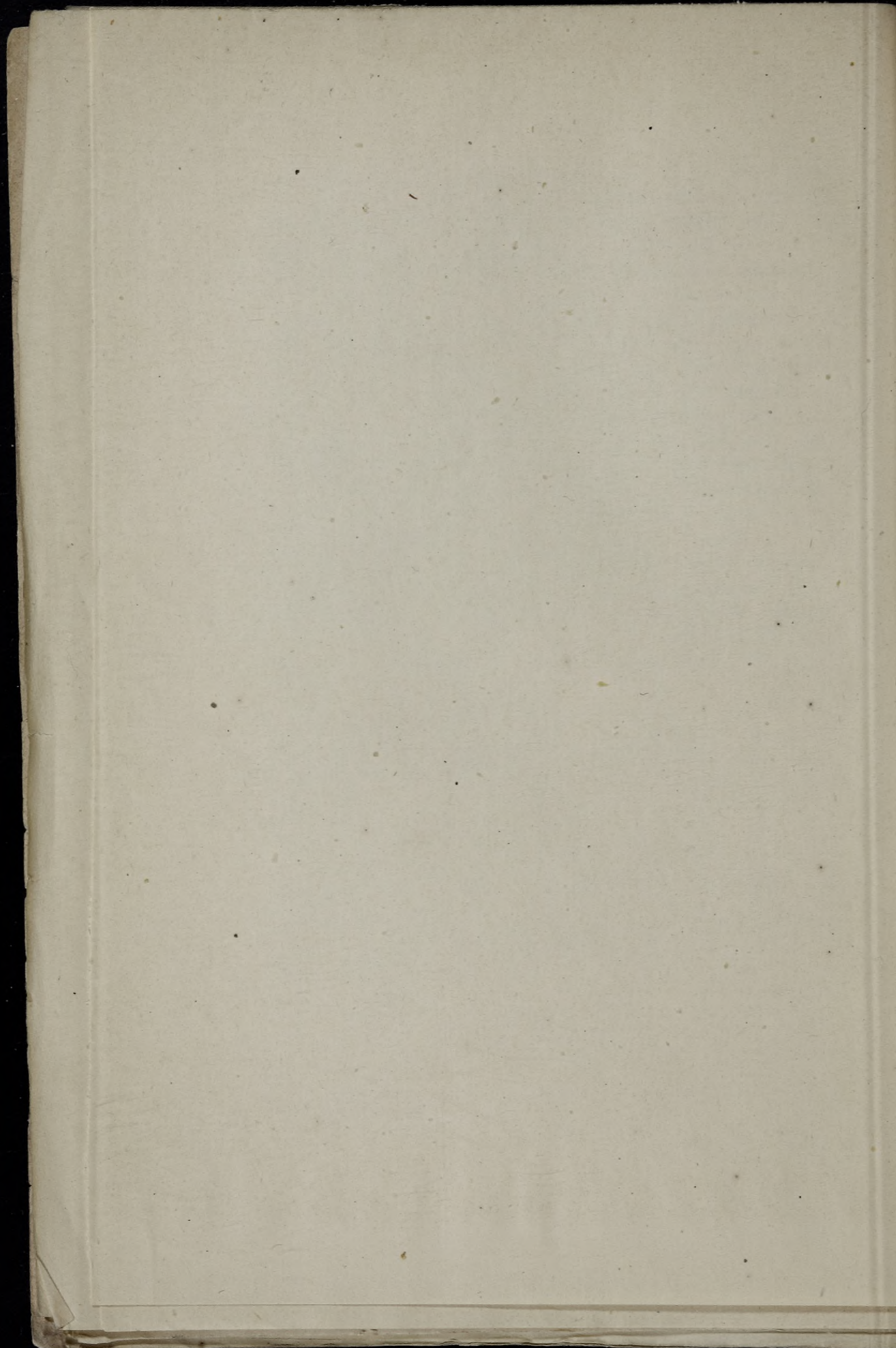
Läsaren kan nog förstå, utom att vi här behöva
upprepa det, hvilken glädje den som då ansådes som
någon besökare skulle spåda i den gamla kammaren
hjerter. Hon blif som mig på nytt, och äfven litet
tog det i glädjen.

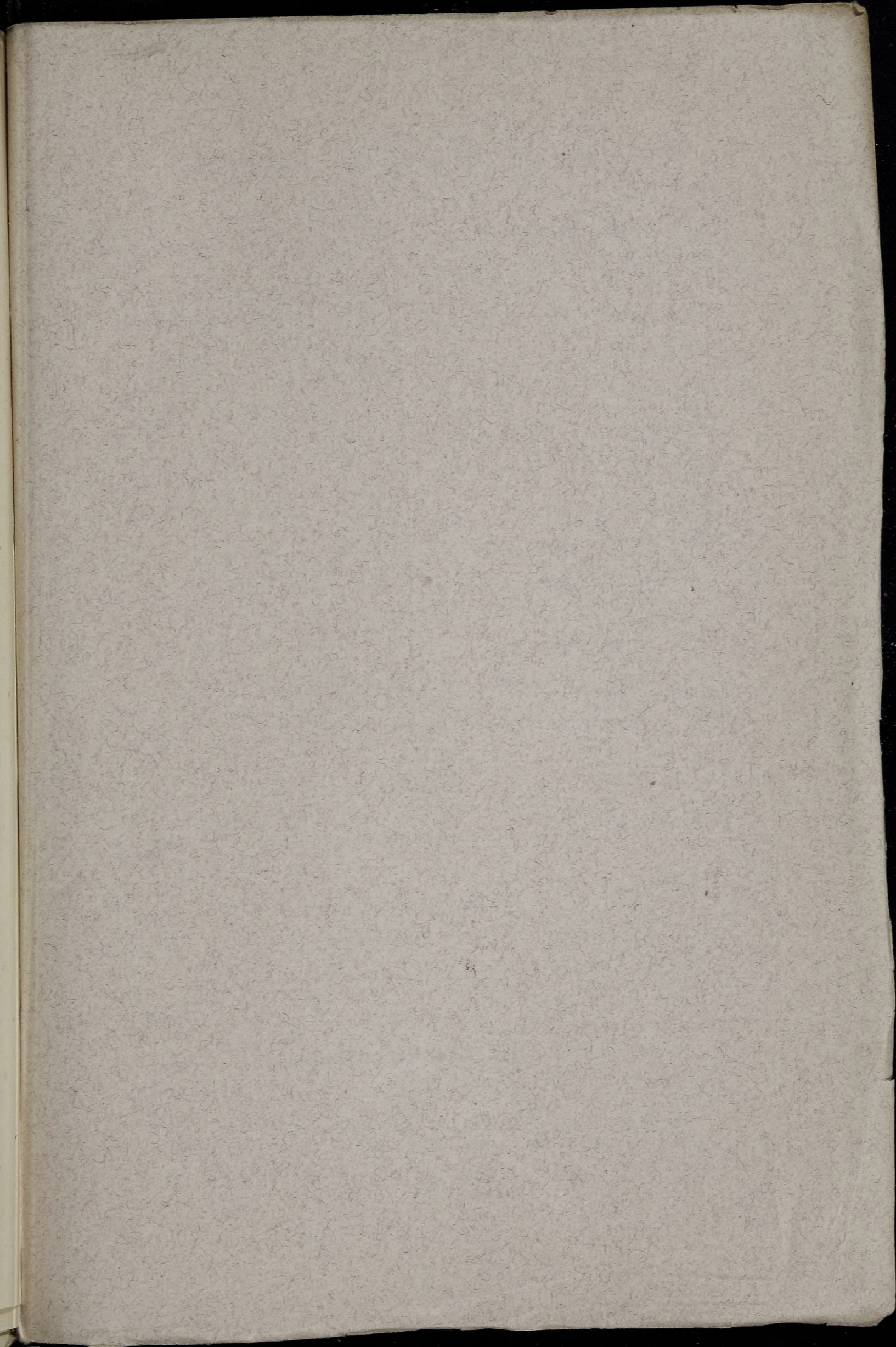
Hur var det det konstiga namnet nu igen,
sporde hon nyfiken.

Ställdes, svarade Harald, beode.
Ja, ja, när man kommer ut i världen, så får
man både se och höra mycket, som man här hemma
inte har någon aning om.

Är det Anna flyttade öfver till sonens ställiga
kods är utmärkt, men en gång dygde sommar, gjorde
alltid Harald med hasten och barn en liten utlykt
till den lilla måstallholmen för att på nytt erinra sig
både sin egen sorglösa barndom och den dag, då han
lyskades ägla konung Karl XII från höben i vägnar.
Så lyder den enkla berättelsen om Karl XII:s
skymning.

Historiskt-Romantiska Berättelser.

Af **J. O. Åberg.**

Erik Ollikainen, pris 1 krona.	Svenskarne på Hammershuus, pris 1,75.
Spofvens pistol, pris 50 öre.	I hålvägen, pris 75 öre.
Sammansvärjningen i Krakau, pris 50 öre.	Nattvardsgästerna, pris 75 öre.
Karl XII:s värja, andra upplagan, pris 80 öre.	Gustaf II Adolfs sista julafton m. fl., pris 1 krona.
Ett qvinnodåd, andra upplagan, pris 60 öre.	Tyrannens lön, pris 50 öre.
Lots-Jakob, andra upplagan, pris 1 krona.	Gösta Kroknäsa, pris 75 öre.
Skräddarne i Greiffenhagen, andra upplagan, pris 35 öre.	Rebellens Dotter, pris 75 öre.
Karl XII som fångvaktare, pris 50 öre.	Soldattorpet vid Rajalaks, pris 75 öre.
Lasse i gatan, pris 60 öre.	På Köpingshus, pris 60 öre.
Banéer i säcken, pris 1 krona.	Rifjernet, pris 35 öre.
Måns Lurifax, pris 75 öre.	Storm, Strid och Frid, pris 60 öre.
Snapphanarne, pris 2 kronor.	Hjeltarne från Savolaks, pris 2,25.
Den siste karolinen, pris 60 öre.	Stensö-Lasse, pris 60 öre.
Mjölnarflickan vid Lützen, pris 50 öre.	Fiskarflickan, pris 60 öre.
Under Snapphane-eken, pris 1 krona.	Daniel Juth, pris 40 öre.
Öfverlöparen, pris 50 öre.	Eleonora Lubomirski, pris 2,25.
Länsmannen, pris 60 öre.	Räfskinnet, pris 75 öre.
Kaptén Severin, pris 1,25.	Carl XII:s Skyddsling, pris 40 öre.
	Björneborgaren, pris 50 öre.
	Furstinnans Smycke, andra upplagan, pris 30 öre.

Af **Sylvia.**

- Magdalena Rudenschöld, pris häftad 4,50, inb. 5,50.
Axel Fersen och Marie Antoinette, pris häftad 2,50, inb. 3,50.

Af **Lodbrok.**

- Fänrik Flinks minnen från trettioåriga kriget, häftad 3,75, inb. 5 kr.
Fröken Bärfelts Hemlighet, pris häftad 6 kr., inb. 8 kr.
Birger Jarls Söner, pris häftad 6,75, inb. 9 kr.

Icke Historiska Romaner.

Af **Lodbrok.**

- Nybygget vid Vargkullen, pris häftad 4,50, inb. 5,50.
Millionärens dotterson, pris häftad 3 kronor, inb. 4 kr.